

Naš List

Neodvisno politično glasilo za Slovence

Izhaja vsak torek in petek: ako je ta dan praznik, pa dan poprej. Velja za celo leto 8 K, za pol leta 4 K, za četrt leta 2 K. — Naročnina se plačuje vnaprej, na naročbe brez istovrstno vpisane naročnine se ne ozira. — Posamezne številke po trafikah po 10 v. Pošilja se tudi „Slov. Gospodinja“ posebej.

Z mesečno prilogo
Slovenska Gospodinja

Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Našega Lista“ v Ljubljani. Rokopisi se ne vračajo. — Upravišтво je v Kamniku, kamor naj se izvoli pošiljati naročnino in reklamacije. — Oglasi se računajo tristopna petit-vrsta po 12, 10 in 8 vin. za 1-, 2- oz. 3krat. za večkrat izdatno znižane cene.

Vsebina: Slovenci in naša neodvisnost. — Naš položaj, učiteljstvo in nova stranka. — Razmere v deželni blaznici. — Ruski kmet v boju za svoje pravice. — Poziv. — Štajersko: Razno. — Koroško: Razno. — Primorsko: Razno. — Kranjsko: Drugi poskus. Razno.

Slovenci in naša neodvisnost.

Kraljevi prestoli se majo pred mogočno demokracijo, ki stopa s hitrimi koraki vedno naprej, povsodi propovedujoč svojo zmago. Absolutizem se je umaknil konstituciji, in že lahko rečemo o marsikateri državi Evrope, da je republika s kraljem na čelu. Vse veljave in moč vladarjev izginjajo, vladar se mora ukloniti ljudstvu. Vsako drugačno razmerje je tudi povsem krivično, kajti svoje potrebe pozna le ljudstvo, nihče drugi, torej se med te posle tudi nihče drugi vmešavati ne more.

Tako načelno stališče je za nas Slovence zelo važno. Nismo že bogve kako blizu temu prepričanju, ali dospeli smo vsaj tako daleč, da se nam ne zdi vse lepo in ni vse prav, kar se izreče v imenu dvoglavega orla. Ali še vedno smo odvisni od nemške vlade in proti temu storimo bore malo. Preko zabavljanja ne pridemo. Dolžnost je, da povemo svoji vladi jasno in točno, da je tega stanja dovolj, da smo siti hlapčevanja in sramotitev in da je prišel čas, ko zahtevamo tudi mi svobodo in neodvisnost.

Vsak človek ima pravico, da se potegne za svojo prostost. Ali vsako pravo na svetu propade, če ni nikogar, ki bi je branil. Kdor pa upa, da vlada vendar odneha, naj bo trdno prepričan, da se razmere dotlej ne izpremenijo, dokler nismo sami svoji vladarji na svoji zemlji. Kakšna domovina je to, kjer nam gospoduje tujec?

Zedinjeno Slovenijo imamo stvoriti in braniti sami. Vlada nam gotovo ničesar ne da, kar neprestano ne zahtevamo, česar ne zahteva ves narod kakor en mož. Kakor ne moremo mi nikogar siliti, da pristopi v to avtonomijo, tako ga tudi siliti ne moremo, da jo brani proti svoji volji.

Naša država se vedno sklicuje na to, da smo enakopravni. To je v teoriji, samo na papirju, v praksi pa je vse drugače.

Dokler nismo samosvoji in ne odločujemo o slovenski usodi Slovenec, toliko časa se lahko mirno zanesemo, da je vsak poskus, iztirati krivice, brezuspešen. Kaj pomaga, da imamo svoje državne poslance, ali je to kaj drugega, kakor navadno slepilo.

Naj pridejo naši poslanci še s tako pravično zahtevo pred zbornico, ali tam, kjer sedi poleg 15 Slovencev na stotine drugih, zavisi vsaka dobra slovenska stvar od pravičnosti le teh; vse dobe od prvega parlamenta do danes nam kažejo, kako brezuspešni so bili vsi naši apeli na kulturno zavedanje in človeško srce teh večsto poslancev. Ali ni tak način zastopanja ne samo nepopolen, ampak v pre mnogih slučajih tudi skrajno krivičen?

Mi Slovenci hočemo tako vlado, ki nima niti poguma, niti zmožnosti, odpraviti ali pa to

tako civiliziranemu svetu nasprotujoče razmerje še nadalje podpirati?

Saj drugega nič več ne zahtevamo kakor to, kar nam gre kot narodu in človeku: s v o b o d o.

Točko narodne avtonomije bi morale vzeti v program vse naše stranke. Do sedaj jo ima samo slovenska socialna demokracija. Sprejeta je bila sicer tudi na tržaškem ljudskem shodu v lanskem septembru, ali še vedno vse spi. Kaj niso žalitve, s katerim se zdi vladi potrebno nas dan za dnem žaliti, še dovolj velike?

Je li treba nam še hujšega bodrila? Narod, ki ne zahteva svobode, ni vreden, da živi in vsaka stranka, ki ne zahteva svobode je protislovenska, ker se ne bori za to, kar nam še le da veljavo in ime samostojnega naroda.

Gotovo je, da nas neodvisnost ne sme zapeljati k temu, da bi se zaprli proti vsemu svetu in občudovali samo svoj parlament. Celo največje države se morajo z drugimi pogajati, sklepiti zveze, pomagati drug drugemu i. t. d. Ker pa smo mi poleg tega najmanjši narod v celi srednji Evropi, potlačen med dva mogočna soseda, je nevarnost našega obstoja tem večja in zato so zveze z drugimi narodi neobhodno potrebne. Kakor so danes razmere, ne moremo stopiti Slovenci z nobeno sosednjo državo ali narodom v dogovor in zvezo. Nam Jugoslovancem, kakor Italjanom je nemški pritisk od severa zelo nevaren, zato se moramo zavezati z jugoslovanskimi plemeni in prav tako z italjanskim narodom. V Italiji (pod tem seveda ne mislimo tržaške iredente) dobimo mogočno oporo proti severozapadu, v Jugoslovanih proti vzhodu. Seveda moramo skrbeti po tem, če smo neodvisni, tudi za Slovence, ki bivajo izven naših mej, tako za one, ki živijo v Italiji, Ogrski, Ameriki, Egiptu itd.

Vsega tega se ne smemo nikdar bati javno povedati in zahtevati. V srednji Evropi se pripravljajo Nove Podunavske združene države in mi narodi, ležeči ob Podunavskem vodovju, bomo vendar isti, ki smo na tem gotovo prizadeti! In o tem bi ne smeli govoriti?!

Tudi iskanje zvez z drugimi narodi niso in ne smejo biti nikake spletke ali zarote. Vse, kar se godi, naj se odigrava jasno. Kakega prijateljstva in zvez niso sklepali Nemci na Angleškem o priliki zadnjega časnikarskega poseta v Angliji! Vse naše države se brigajo za svoje soplemenike. Nepobito dejstvo je, ki je tudi naši c. kr. vladi dobro znano, da n. pr. Nemčija na tihem izdatno podpira svoje naselbnike v Trstu, o Avstriji so razširjene po celem Balkanu vesti, da ima po Makedoniji agente, ki delajo nemire.

Slovenci moramo pokazati voljo in odločnost, neustrašeno se bojevati za svoje pravice. V Avstriji je že tako, da jih dobi le tisti, ki gre po njo na cesto.

Naš položaj, učiteljstvo in nova stranka.

(Iz kroga slovenskih učiteljev.)

Kaj je človeku ljubše kakor neomejena prostost ali svoboda? Jetnik, ki ga je dala stroga državna postava za prestopke ali pre-

grehe med štiri stene, se čuti nesrečnega, ne toliko radi sramote, marveč radi omejene ljube prostosti. Vojak prenaša le s težavo in zatajevanjem samega sebe strogo vojaško disciplino. Predaleč bi prišli, ako bi hoteli dokazovati še z mnogimi drugimi vzgledi človeštvu priljubljeno svobodo, pa tudi kot nepotrebno smatramo to, ker vsak pameten in razsoden človek ve, da je svoboda nekaj vzvišenega, potrebnega in človeštvu prirojenega. Ali pa je svoboda v pravem pomenu besede človeštvu mogoča in koristna? Ako ne bi bilo to preraznim slabostim podvrženo, bila bi mogoča in tudi koristna, radi teh pa — žal — mora biti omejena. Pri odgoji mladine vidimo, kako je omejitev prostosti v pre mnogih slučajih nujno potrebna.

Človeška družba obstaja iz družin, občin, okrajev, dežel in držav, ki je omejena z raznimi predpisi, zapovedi in postavami ali zakoni. Kakor je pa pri odgoji mladine v posameznih slučajih od pametnega, razsodnega, za pravo odgojo vnetega odgojitelja jako potrebna in koristna omejitev osebne prostosti, tako je tudi potrebna in koristna pametna, razsodna in za splošni človeški blagor omejena človeška svoboda za vzdrževanje reda v družini, občini, okraju, deželi in državi. Ta omejitev svobode mora biti na vsej črti primerna splošni človeški individualnosti, narodnemu čutu in splošni blaginji človeštva, nepristransko, brez strasti, osebne koristi in koristolovstva.

Le na tej podlagi urejena človeška družba, na tej podlagi omejena svoboda rodi dober sad, srečo, zadovoljstvo, mir, ljubezen, spoštovanje, napredek in splošno blaginjo. To so naravni zakoni, katere ima vsak razsoden, pameten in izobražen človek zapisane v svojem razumu in srcu. Ali se pa človeštvo ravna po teh naravnih zakonih? Žal, da moramo to zanikati. Ti naravni zakoni človeškega razuma in srčnih občutkov so sicer rodili mnogo lepih in tudi koristnih zapovedi, postav ali zakonov za vzdrževanje reda v človeški družbi, na drugi strani pa opazujemo, da so rodile tudi strasti, kakor: sebičnost, škodoželjnost, nevošljivost, hinavščina, baharija, svetohlinstvo, zloraba i. t. d. pre mnogo napačnih nazorov, ki človeštvo razdvajajo, radi česar so nastali nesporazumljenja, prepiri, sovraštva i. t. d.

Od nekdaj je bilo tako, kar nas zgodovina uči iz raznih dob človeštva, in skoraj gotovo bo ostalo vedno tako do konca človeškega obstanka, ker človek je revna stvar, bolj slabostim podvržen kakor krepostim. V tej zmesi človeških slabosti in kreposti vidimo, da stojijo nasproti človek proti človeku, narod proti narodu, država proti državi. Ako bi tega ne bilo, bi bilo življenje enolično, pusto in dolgočasno. Kakor se mora vsak posamezen človek bojevati za svoj obstanek od zibeli do groba, tako opazujemo vedno vojskovanje družbe zoper družbo, močnega zoper šibkejšega in obratno, narod zoper narod, državo zoper državo. Šibki, nevedni, nedelavni, nemarni in neoprezni podležejo mošnejšim, prekanjenim, delavnim, pridnim in vedno čuječim. To borbo in vojskovanje imenujemo — življenje. Pravo življenje je prava umetnost za posame-

znika, kakor tudi za celoto v družini, narodu ali državi. To suhoparno razvijanje zdi se nam potrebno v pojasnilo radi daljše razprave raznih stanovskih, narodnih in političnih zadev našega naroda.

Naš narod je majhen, stoječ v ospredji ostalih jugoslovanskih narodov, obdan od Nemcev in Lahov. Naši prvotni predniki so imeli v posesti mnogo več ozemlja kakor je imamo danes. Neprestani boji s sosednimi in tujimi narodi so slabili naš narod in vedno bolj krčili njegove meje. Naši narodni nasprotniki nam vedno očitajo, da nimamo nobene zgodovine in literature, da smo neizobraženi in manj vredni kot naši bahaški, mogočni sosedi. Naši predniki so zgodaj izgubili svojo neodvisnost; brez voditeljev so morali nositi jarem robstva, bili so tlačani brez pravice in usmiljenja nemške in laške graščinske gospode.

Predaleč bi prišli, ako bi hoteli natančneje opisati trpljenje naših očetov v tlačanski dobi, zadostuje naj samo en izgled. V bližini Novega mesta na Dolenjskem v graščini Beinhof je spravljen še sedaj v podstrešji uprežna oprava za ljudi, s katero je moral naš ubogi kmet orati zemljo graščaku pod udarci bičev grajskih hlapcev. Ti ostanki naj bi se spravili v večni spomin v muzej kot dokaz sramote krutosti Nemcev. Naš narod ni mogel napredovati na nobeden način v kulturnem in dušnem oziru, ker mu je vzel tujec vso svobodo. Ni zadosti to, moral se je skozi več stoletij bojevati za svojo domovino s krvoločnimi Turki, ki so neprestano požigali, ropali in morili po naši domovini. S premnogimi solzami in krvjo je pisana zgodovina naših očetov, ki jo potomci krutih zatirancev sedaj še nesramno tajijo. Naši očetje so bili predstraža, varuhi in zaščitniki naših obmejnih narodnih sovražnikov s tem, da so se borili in bojevali, medtem ko so se oni v varnem zavetju razvijali gmotno in duševno. Kakor je razvidno, so naši ubogi predniki premnogo trpeli od dveh krutih sovražnikov, — a huji so bili zatiranci od Turkov. Večkrat so poskusili otresti se svojih mučiteljev, a spodletelo jim je vselej, ker ni bilo pravega vodstva, edinstva in moči.

(Dalje prih.)

Razmere v deželni blaznici

ali: žarek, ki posveti v temne kote na Kranjskem.

IV.

Na krute obdolžitve vodja blaznice dr. Bleiweis ni vedel odgovoriti družega, kakor da so izjave zaslišanih prič priučene ter da dr. Robida hujska stražniško osobje proti dr. Divjaku.

Dr. Divjak pa je v klasičnem celo nižjega gimnazijca nevrednem slogu odgovarjal obširno. A namesto da bi sebe pral očitanih mu grehov — je napadel in obrekoval dr. Robido. Seveda je v svesti si, da ima za seboj ves dež. odbor, zapisal očitne in davno ovržene neresnice o dr. Robidi, očital mu, da je dr. Robida ravno tako rabil „bolnika Rigele-ta“ za konceptna dela, da mu je celo pomagal sestavljati referat na deželno vladno o alkoholizmu, da z bolniki brezvestno ravna, da deželno premoženje porablja za se, da se vlačí s strežaji po noči po gostilnah, da daje svojim bolnikom predobro hrano in dr.

Dr. Robida je nato vložil tožbi proti dr. Bleiweisu in dr. Divjaku. Žal da je bila ta čas zadeva v objektivnem oziru vže zastarana. Pred sodiščem bi se dognala čista resnica na vse strani. Pred sodiščem dokazanih dejstev ne bi mogel udušiti niti dež. odbor ne; ta dejstva bi bila granitna podlaga disciplinarni preiskavi, ki jo je deželni odbor uvel baje proti vsem trem zdravnikom. Tako pa ne vemo, kako se bo vodila ta disciplinarna preiskava, ki bo deželni odbor v nje tožnik in pa sodnik ob enem. Cela vrsta obdolžitvev proti dr. Bleiweisu in dr. Divjaku se ne bo dala niti dognati disciplinarnim potom, ker treba zaslišati povsem tuje priče, izvedence itd., do tega pa nima deželni odbor nobene pravice. Saj niti ne obstoji kak disciplinarni pravilnik. Preiskalo in sodilo se bo torej kar tako...

Le da nekoliko osvetlimo moža, ki se pusti zmerjati s „psihijatom“, dr. Divjaka, naj navedemo nekatere točke njegovega zagovora na dr. Robidove obdolžitve.

Dognano je, da je dr. Divjak rabil umobolnega Rigeleta za konceptna dela ter da mu je sestavljal povsem samostojno bolezenske popise o posameznih bolnikih.

Dr. Divjak pa je na dotično obdolžitvev samo odgovoril — ne da bi obdolžitve zanikal — da je tudi dr. Robida rabil Rigeleta v navedene svrhe ter da mu je celo sestavil referat na deželno vladno o alkoholizmu na Kranjskem. Dokaz o teh neresničnih trditvah je dr. Divjak seve ostal dolžan, dočim ima dr. Robida klasične priče (deželnovladnega svetnika dr. Fr. Zupanca), da je svoje vestno sestavljeno poročilo, ki je je naravnost imenovati znamenito delo, sestavil in izdelal povsem samostojno brez tuje pripomoči. Vse delo samo po sebi kaže, da je nihče drugi sestaviti ni mogel nego edini dr. Robida. Rigele ni napravil drugega kakor da je po izpiskih iz bolničnih protokolov in po navodilu dr. Robide sestavil eno tabelo. Vse ostale tabele je napravil dr. Robida vseskozi sam.

Sedaj pa vprašamo, kako naj rečemo človeku, ki si drzne trditi, da je vse poročilo o alkoholizmu delo umobolnega Rigeleta, ne pa dr. Robide, da je le-ta potemtakem slepil javnost in znanstvene kroge s tem, da je tuje proizvode izdajal kot lastne.

Dr. Divjak je tudi prišel z očitkom, da je dr. Robida neko bolnico po teden dni zaprl v celico, ne da bi jo šel pogledat. To je seve navadna laž. Kajti ravno dotična bolnica je dobila skoro vsak drugi dan injekcije. Gospodje sekundariji pa so priče, da se pri vizitah ni izpuščala prav nobena celica.

Očitanje, da dr. Robida svoje bolnike predo bro hrani, je naravnost brutalno. Normalen človek rabi na dan 118 gr. beljakovin, 500 gr. ogljenčevih vodikov, 56 gr. maščobe. Normalna hrana bolnikov v blaznici pa nikakor ne zadošča, kakor kaže sledeči račun. Zjutraj dobi 250 gr. prežganke brez jajca, opoldne vsak tretji dan meso, sicer pa eno zakuhanu juho, eno prikuho, eno močnato jed (žganjec), ki pa odpade, kadar je meso — to da 250 gr.; zvečer 250 gr. kaše, salate, riža ali dr. Za ves dan dobijo po dva koščka kruha. Poleg tega je tudi uvaževati, da se itak revni jedilni list samo trikrat na leto spremeni, da se bolniki vedno istih jedil skrajno prenaejo in da rečimo mlečnatega soka in kaše moški sploh ne marajo.

In te beraške hrane je dr. Divjak zavirljiv ubogim bolnikom ter ovaja dr. Robido celo kot grešnika, ki jim privoščí boljše hrane.

Naravnost smešno je, da očita dr. Divjak svojemu kolegi celo to, da je napravil kazensko tožbo, kedar ga je kdo osebno žalil, n. pr. o priliki, ko je dr. Robida nekomu prepovedal nositi bolnikom alkoholnih pijač. Seveda tako trdo kožo kakor ima dr. Divjak, ima pač malo-kdo. Kdor ima le količkaj poštenja še v sebi, bi moral s sodno tožbo preganjati krute obdolžitve, kakršne leže proti dr. Divjaku pri dež. odboru. Toda on ni tožil. Seveda je na drugi strani njegov strah pred tožbo umeven. Z b a l s e j e d o k a z a r e s n i c e, česar se mu pri deželnem odboru menda ni treba bati. Pa tudi dr. Bleiweis ni tožil!

Oba sta se skrila za deželni odbor ter od njega celo izposlovala prepoved, da tudi dr. Robida ne sme tožiti. Res krasne razmere!

Kako si dr. Bleiweis predstavlja, da bi bilo mogoče urediti razmere v blaznici, dokazuje najbolje preiskava, ki jo je bil vodil še dr. Schaffer. Istočasno je bila namreč vmes posegla zdravniška zbornica. A kaj stori tedaj dr. Bleiweis — vodja blaznice in predsednik zbornice? Pri dež. odboru je rekel: zadevo bo zbornica preiskala — zbornici pa: saj teče disciplinarna preiskava. Na ta način je stvar zaspala in danes so baje „izgubljeni“ celo vsi dotični akti. Vsaj pri deželnem odboru pravijo, da jih ni!

Javnost pa vpraša: ali je mogoče, da vladajo popisane nečuvne razmere na deželnem

zavodu, ki nosi celo ime „dobrodelni zavod“; ali je mogoče, da ostaneta zdravnik dr. Bleiweis in dr. Divjak samo še en hip v javni službi, ki sta pripuščala, da so se godili taki škandali, kakor je slučaj Rigele (bolnik ordinira bolniku), slučaj Jereb in dr. Ali zaupanje v poštenje tudi zastara? In ali ni to gotovo, da bi se vsi ti škandali godili še do danes naprej, če ne bi dr. Robida posegel vmes? Kaj poreče k temu vlada, kaj osrednja vlada na Dunaju?

Ne vemo, kaj bo končni učinek disciplinarni preiskavi. Morda nikdar ne konča, morda jo bodo zopet potlačili, morda zadene usodepolni izrek človeške previdnosti ravno onega, ki je z najboljšim namenom šel na delo, da očisti Avgijev hlev. Toda naj bo tako ali tako, stvari se je polastila javnost, ki ima v to polno moč, in javnost bo sodila o navedenih razmerah. Mi pa hočemo skrbeti, da pride pred ta sodni stol vsaka najmanjša stvarica ter da ji ne odide nobeno dejstvo, ki ž njim nastopimo in doprinesemo dokaz — resnice!

Ruski kmet v boju za svoje pravice.

(Konec.)

Moskovski metropolit Filaret je imel nalogo, sestaviti besedilo tega manifesta. Vedel je starec, kako žalostna naloga mu je poverjena. V načrtu, ki mu je bil predložen, je stalo proti koncu „Na tega, za Nas in Naših zvestih podložnikov veselega dne“, a metropolit je črtal te besede in dejal: „Nisem govoril o veselju, ker nisem hotel, da bi bila izrečena v carjevem imenu beseda, kateri bi tako mnogo zvestih podložnikov ne moglo pritrjevati!“

17. marca 1861,* ko je bil proglašen carjev manifest po vseh cerkvah in katedralah, so patrolirale vojaške čete peš in na konjih po mestih, časopisi niso omenjali niti z eno besedo, da je „dana“ kmetu svoboda.

V zimski palači Peterburga, kjer so pričakovali državni dostojanstveniki carja, da prebere manifest, so trepetali strahu, ker so jih obdajale zle slutnje. Ko je zunaj nekaj zaropotalo, kakor zamolkel strel, je hitro poslal generalni guverner pogledat, kaj se je zgodilo. „Lueg je padel s strehe palače“ mu javijo...

Značilno pa je, da niso sprejela samo mesta na tak način carjevega manifesta: dan objavljenja osvoboditve kmetov je bil tudi na deželi znamenje za nov boj. Kmet je videl, kako je bil prevaran.

Dobil je najslabšo zemljo za drag denar, a vrh tega še tako malo, da se s tem na noben način ni mogel preživljati. Tistim kmetom, ki so imeli slučajno večja posestva, je vlada celo mnogo zemlje v z e l a! Novi davki, kot odkupnina „podarjene“ zemlje so bili tako visoki, da so presegali pravo vrednost zemljišča za šest do sedemkrat. In nič manj nego 2293 milijonov kron je moral plačati ruski kmet kot odkupnino svojim graščakom. Torej nad dve milijardi!

Takoj v prvih dveh letih pa manifestu „carja osvoboditelja“ so se uprli kmetje na 1100 raznih krajih. Vsak upor so zadušili vojaki. Na posestvih kazanskega grofa Apraksina se je spuntalo pet tisoč kmetov, ker niso hoteli pripoznati nove svobode. Nad nje so bili poslani celi polki: 55 kmetov je bilo ubitih, mnogo lahko ranjenih, 77 težko ranjenih, na stotine ujetih. Kmetskega voditelja Antona Petrova je obsodilo vojno sodišče na smrt, mnogo drugih je prišlo v ječo in v sibirskie rudnike.

Mihajlovski, Dobroljubov, Ogarov i. dr. vsi izmed mladega razumnštva so se postavili zopet na stran ruskega kmeta. Bolj kakor ta so spoznali oni, kako prevaran je bil seljak s tem manifestom. Mihajlovski je izdal sloviti poziv „Mlademu zarodu.“ Ustanovila se je tajna revolucionarna zveza „zemlja in volja“ (zemlja in svoboda); pripadniki tej zvezi so se imenovali zemljevolci. Eno leto po manifestu je izdal Turgénjev svoj roman „Atce i djeti“ (Očetje in sinovi) in prvič je prišla tedaj iz ruskih ust beseda nihilist. „Neuželi jih molitvi, jih sljози bezplodni?“ (Naj so res zaman njih molitve in solze? Turgénjev.)

* Po našem koledarju 5. marca.

Kmet je dobil svobodo samo na papirju, v resnici je moral opravljati zdaj prav tako desetino kakor prej. Ker je imel le malo zemlje, je moral najeti od graščaka še drugih njiv in travnikov, če ni hotel poginiti lakote in umreti z družino vred. Kajpada izkorišča graščak ta obupni položaj kmeta kolikor more in izsili od svojega podložnika mnogo razmerje in vrednost pridelkov presegajočo najemnino, ki jo mora plačati kmet bodisi z delom (tlako) ali s pridelki (desetino.) „Mi ne maramo svobode, hočemo samo zemlje“ so klicali kmetje po manifestu.

Iz narodovoljcev, ki so se zbirali okrog Tkačova, Bakunina, Žaljabova, Lavrova . . . so se izcimili teroristi pod Žaljabovom. Načelo teroristov je bilo „klin s klinom“, iz njih vrst je izšlo na stotine atentatov.

Pozornost gibanja se je obrnila s kmetov kmalu v mesta, kjer se je zbiralo novim idejam bolj dostopno delavstvo, zato o kakem večjem pokretu med kmeti v zadnjih desetletjih ne moremo govoriti. Nevešč branja in pisanja, ločen od mest in oddaljen od pravega političnega gibanja, se ni udeležil kmet nobene večje politične akcije; njegova nezadovoljnost je bila vedno in v prvi vrsti gospodarskega značaja.

Tako je bilo do lanske zime. Tedaj pa so se dogajale tako nenavadne stvari po glavnih mestih, da niso mogle ostati brez velikega vpliva ne deželo. Mnogo je pripomogla nesrečna vojska z Japonci. Revolucionarji so peš prepotovali vse pokrajine, poučevali kmeta o političnih in gospodarskih vprašanjih, učili ga brati in pisati in razširjali potem po deželi poljudno pisane knjižice o najvažnejših dnevni vprašanjih. Tekom poldruega leta je pristopilo na tisoče in tisoče kmetov Ruski Kmetiski Zvezi in danes ima kmet že preko sto poslancev v Dumi.

Boj za svobodo in zemljo je torej prenešen na drug kraj: z napeto pozornostjo posluša ruski kmet, kaj mu prinesejo njegovi zastopniki, ki jih je poslal v Petrograd z jasnim naročilom: „Delajte in storite tam kar hočete, samo brez zemlje in svobode se ne smete vrniti!“

Precejšnjega pomena v tem gibanju je tudi delovanje duhovščine.

Popje (ruska beseda za duhovnik) so živel v prejšnjem stoletju v največjem zadovoljstvu. Dokler ni bil poznan denar in je obstajal ves promet samo v naravnih pridelkih, naturalijah, je dobil pop vsega obilo za se in svojo navadno mnogoštevilno rodbino. Od kmetov se drugače niso prav nič razlikovali, znali so samo čitati in Pozdejev pripomni popolnoma pravilno, ko pravi, da niso vaški popje nič drugega nego kmetje, samo da so večši čitanju. Zato je stal tudi pop z malimi izjemami ves čas na strani kmetov, kajti ko je bila spoznana i na Ruskem vrednost denarja in je šlo vse v denar, mesto da bi prejel on, se je godilo njemu prav tako slabo kakor kmetu. Danes pa je ruski kmet potisnjen v ozadje: deloma so znali obrniti pozornost na se vse drugačni voditelji, deloma se je vsled organizacije duhovniškega stanu po sv. sinodi tudi stanje popa izboljšalo, in kakor je že navadno, nima sit človek pravega razumevanja za glad.

Ker še ni na Ruskem do danes nobene stranke, v kateri bi hoteli igrati duhovniki svojo posebno vlogo, ker so tam pojmi kakor n. pr. klerikalizem popolnoma tuji, je umevno, da ni odvrnjena pozornost kmeta na kaj drugega, kakor na izboljšanje svojega stanu.

In to pričakuje od dume, kjer imajo kmetski poslanci svobodno besedo. Jim tudi prinese duma svobodo? Gre to brez revolucije? J. Š.

Poziv.

Tudi med Slovenci začenja prodirati spoznanje, da je treba skrbeti za izobrazbo širših mas. Ta izobrazba mora biti umska in нравna. Ako pa hočemo, da bo t. zv. poljudno delo uspešno, mora biti organizovano, sistematično.

„Akademija“ si je naložila nalogo, da širi med slovenskim narodom omiko v naznačenem zmislu. Ne more pa zadoščati vsem potrebam, ako ne najde zaslombe in podpore po vseh večjih krajih na Slovenskem. Take zaslombe in

podpore naj bi bile čitalnice, bralna in
akademična društva.

„Akademija“ nasvetuje, da bi čitalnice, bralna in akad. društva kot redni člani društva posredovala med njim in med ljudstvom s tem, da 1) vzbujajo zanimanje za delovanje „Akademije“ in pridobivajo somišljenikov in prijateljev; 2) da po svoji možnosti javljajo predavatelje in predmete predavateljev, ki so potem društvu na razpolago za okrožja dotičnih čitalnic, bralnih in akad. društev; 3) da se vrši vse delo enotno po enotnem načrtu in enotnem duhu, upoštevajoč pri tem lokalne potrebščine in prilike.

Odbor „Akademije“ se obrača torej s prošnjo, da nam blagovolite do konca meseca avgusta odgovoriti na sledeči vprašanji:

I. Ali smatrate naš nasvet za potreben in možen?

II. Ali ste pripravljeni pristopiti kot društvo k „Akademiji“ in delovati za njen namen?

Ko dobimo vse odgovore, se bo odbor posvetoval o došlih nasvetih in se bo končno sklepalo o njih pri občenem zboru, na katerega bi prišli delegatje vseh onih čitalnic, bralnih in akad. društev, ki se javijo kot člani „Akademije“.

Odgovori naj se pošiljajo na tajnika društva (Ljubljana, Breg 16/II.)

V Ljubljani, meseca julija 1906.

Za odbor „Akademije“ :

Dr. Vladimir Ravnihar, Dr. Dragotin Lončar,
t. č. predsednik. t. č. tajnik.

Štajersko.

Na podlagi § 19. tiskovnega zakona prosim,
da sprejmete z ozirom na dopis „Učiteljska za-
veza“ v 25. številki Vašega cenjenega lista v
prihodnjo številko sledeči popravek : Ni res, da bi
se bil jaz dvignil v Šoštanju do patetičnega vzklika :
„dajte nam polovico Tavčarja — pa bomo za-
želi delovati!“ Res pa je, da nisem storil jaz
nikdar in nikjer tega ali sličnega izreka. Izrekel
je ove besede gospod poročevalec sam, kar je
pač lahko razvideti iz dotičnih poročil. Griže pri
Celju, 11. julija 1906. **Ludovik Černež.**

O p o m b a u r e d n i š t v a . G. sotrudniku, ki nam je poslal svoječasno omenjeno notico, je ležala dotična številka „Sl. Naroda“ na upogled in razpolago. Kakor je razvidno iz nam poslanega popravka, g. L. Černeju ni prav, da mu je položil „Sl. Narod“ v usta besede, katerih baje nikoli ni govoril — tem bolj čudno je torej, da pa njegovo „Sl. Narodu“ poslano pojasnilo glede iste naše notice skuša na čitatelje „Narodove“ napraviti zopet vseskozi drug utisek. Torej: V „Slov. Narodu“ se skuša izrabljati proti nam notica, ki je izšla najprej v — „Slov. Narodu.“ In zaradi tega pošilja popravek gospod Černež — nam!! S § 19. se je že marsikdo blamiral: naš cenjeni popravkar tudi.

Kozjanski okraj. V noči od 13. na 14. julija se je nebo strašno pooblačilo in jelo je bliskati in grmeti na južno zahodni strani, da je bilo groza. Ob 2 uri popolnoči je jelo liti, kakor bi iz škafa vlivalo. A zjutraj so že tako vode narasle, da so izstopile in se razlile po polju in senožetih. Tako hitro narasle Bistrice še ne pomnijo najstarejši ljudje. Napravila je mnogo škode. Povaljala in pomandralla je koruzo in travo. Odnesea je mnogo pokošenega sena, hlodja, drv in drugih reči. Grozopolno je bilo tisto jutro. Najbrž se je moral kje oblak vtrgati.

O brežiški policiji je interpeliral državni poslanec dr. Korošec dne 17. t. m. ministra za notranje zadeve.

Za čebelarje. Čebelarski shod v Šostanju in Šmartnu pri Slovenjgradu, ki je bil določen 15. t. m. predpoldnem, oziroma popoldne, se je zaradi velike slavnosti v Rušah preložil in sicer: V Šostanju bo čebelarski shod dne 29. t. m. od pol 9. do 11. ure predpoldnem, v Šmartnu pri Slovenjgradu pa od 3. do 6. popoldne istega dne.

Narodna slavnost. V nedeljo 5. avgusta se vrši v obmejnem Št. Ilju svečanost, za katero je že sedaj veliko zanimanje v vseh narodnih krogih spodnještajerskih. Kakor znano,

so si Slovenci po težkih bojih priborili Št. Iljsko občino, katera je jako važna postojanka ob meji. Želeti je torej, da se vdeleži te slavnosti prav mnogo društev kakor posameznikov kot mo- gočne manifestacije Slovenske stvari.

Mestna hranilnica v Celju je kupila pred kratkim graščino Širje nad Zidanimmostom na prisilni dražbi za 30.000 K. Letošnjo spomlad je bila graščina kupljena za 120.000 K.

Peronospora se v nekaterih vinogradih v mariborskem okraju strašno razvija po tem vlažnem vremenu in kdor ni dva do trikrat v redu škropil, bo imel čez tri tedne rujavo gorico, kjer ne dozoreva ne grozdje, ne les. Tudi plesnoba oidium, se je zadnje dni do 12. t. m. tako pokazala, da je vinogradnike kar strah; če bo tako žrlo grozdje, bo letos zelo slaba trgategv.

Koroško.

Odbor „Katoliško-političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem“ je imel v četrtek, dne 19. t. m., važno posvetovanje, na katerem se je razpravljalo o nadaljnjem postopanju koroških Slovencev glede na nepričakovani nesrečni izid glasovanja o Koroški v odseku za volilno reformo. Odbor je bil soglasnega mnenja, da koroški Slovenci tega nečutenega udarca ne morejo in ne smejo vtakniti v žep! Ker pa v tako važni zadevi odbor ne mara prevzemati odgovornosti za nadaljno postopanje, se sklicuje shod zaupnikov koroških Slovencev, ki bo na dan sv. Ane v četrtek dne 26. julija t. l. popoldne ob pol treh v Celovcu v dvorani gostilne „Buchenwald.“ Dnevni red: Razgovor in sklepanje o nadaljnjem postopanju v zadevi volilne reforme in zaradi udeležitve na tretjem slovenskem katoliškem shodu v Ljubljani.

V Dobu bo prihodnjo nedeljo politični shod, na katerem govori tudi deželni poslanec Fran Grafenauer. Shod se vrši ob treh popoldne v Leitgebovi gostilni.

Zrtev svojega poklica. Pretečeni torek ponoči je bil v Weissensteinu na Zgornjem Korškem povožen od tovrnega vlaka železniški čuvaj Vidman. Telo je bilo strašno razmesarjeno. Glava je bila do polovice odrezana in desna noga popolnoma odtrgana.

Učitelj Alojzij Dreo v Dobrhlivasi je prejel častno svetinjo kot znamenje in priznanje njegovega 40-letnega zvestega službovanja.

Primorsko.

Goriški nadškof naznanja v svojem prvem pastirskem pismu, ki ga je izdal, da hoče sezidati s pomočjo ljudstva podoben zavod kakor so škofovi zavodi v Št. Vidu pri Ljubljani. Taki zavodi so sploh nekaj znamenitega: deset let star fant prestopi njegov prag. Dvanajst let živi med tem zidovjem, in postane nato kaplan. Poslan je med svet brez vseh izkušenj, o življenju in težavah njegovih niti pojmov nima, pa mu je poverjeno poleg drugega tudi — spovedno opravilo. Zdi se nam, da takim idejam zavedni Primorci niso tako dostopni, kakor njih sosledje, Kranjci.

V Vidmu so prijele oblasti neko 60letno žensko iz Trsta, ko je hotela oddati v javno hišo nekega dekleta iz Črnega vrha pri Idriji na Kranjskem.

Bivši ravnatelj goriške gimnazije Gross je stopil iz katoliške cerkve. Sprejel ni nobene nove konfesije.

Obup učiteljice. V Trstu je skočila v morje 31letna privatna učiteljica Teodora P., a so jo mornarji rešili. Vzrok poskušenega samomora pomanjkanje. Prepeljali so jo v bolnico v opazovalnico.

Kranjsko.

Drugi poskus.

Senzacija je znamenje majhnih ljudi. In v taki štimungji je bilo ljubljansko prebivalstvo minuli petek. Z napeto pozornostjo je pričakovalo celo mesto napovedanega liberalnega shoda. Niso jih zanimale vsebine govorov. Ah, saj so

znani že vsi naprej! Kaj tudi hoče povedati dr. Tavčar novega?

Postranski dogodki vsakega shoda so stopili enkrat — enkrat? — v ospredje. Sicer drugače neznanim koprnjenjem je čakal Ljubljčan večerne ure, v svesti si, da se mu obeta bogat téma za gostilniške razgovore. Tudi za brivnice nov problem.

Govorilo se je po Ljubljani tistega dne, da nameravajo klerikalci razbiti i drugi liberalni shod. Zato je vladala v naši zadnji liberalni postojanki velika nervoznost. Storili so vse, kar so znali, da preprečijo nakano svojih nasprotnikov. Prišedši k Mestnemu Domu si dobil vse dohode zaprte in zastražene. Le redek je bil, ki se je mogel vtihotapiti pred pol deveto uro v dvorano. Napovedana javnost ljudskega shoda je ironizirala sama sebe. Črne trume ljudstva so obkroževale Mestni Dom in zahtevale vstop. Bili so pripadniki vseh strank.

Pri enem vhodu je stal tudi dr. Tavčar, in čakal, da se odpro vrata. Končno je bil vhod prost in ljudje so se navalili v nekaj trenutkih v dvorano.

Kot prvi so zasedli prostor pred odrom Predovičevi hlapci, kar je povzročilo upravičeno ogorčenje. Celotni liberalni so zahtevali od Predoviča, da mora poslati svoje hlapce takoj domov. V splošnem pa je bilo videti, da se zborovanje ne bo moglo vršiti, ker so klerikalci, katerih je bilo vsaj do sto prisotnih, pričeli takoj s kričanjem in vikanjem, jedva je otvoril sklicatelj shod. Ker se ni vršila volitev predsedstva pravilno, so začeli kričati tudi socialisti, ki so utihnili šele po Kristanovih pomirjevalnih besedah.

Predsednikom shoda je postal dr. Triller. Naravno predsedstvo bi pripadlo načelniku izvrševalnega odbora nar. napredne stranke. Ali ta mož je gospod Ivan Hribar! V brezmejni strahopetnosti se je absentiral že zadnjič in prosil drugega, naj ga namestuje. In tudi to pot je zapustil hrabri vojak ob uri nevarnosti bojišče. V pojmovanju časti so mnenja ljudi različna. Na vrtu hotela „Union“ je čakal predsednik liberalnih na izid shoda.

Med tem se je pričel v Mestnem Domu boj. Klerikalci so kričali, liberalni so jih hoteli prevpiti. Pehali so drug drugega, iz množice poslušalcev je nastala gnječa prerivajočih in pestječih se. Tudi opomin predsednika in dr. Tavčarja, da dobi vsakdo besedo, ki bo hotel govoriti, je ostal brez uspeha. Razgrajati so bili na obeh straneh enako sirovi, samo pričetek so napravili klerikalci, ki se jim ni šlo za besedo, ne za mirno zborovanje. Naravno: prišli so na shod, da ga razbijejo ali pa prodro s svojo resolucijo, ki so jo imeli že pripravljeno.

Zopet in zopet je poskušal govoriti dr. Tavčar. Bilo je vse zaman. Razumel ga je kvečem „Narodov“ poročevalec, ki je stal pol metra za njim in beležil njegove besede ter nekaj najbližje okrog govornika stoječih. Klerikalnega razgrajanja Gostinčarja so potegnili liberalni na oder, kjer so mu dali stol, da mu onemogočijo tem načinom hujskanje med klerikalnimi.

Vse apeliranje na dostojnost je ostalo brez uspeha. Vihar ni pojenjal. In ker je bil predsednik shoda dovolj nespreten — po shodu ga je poučil navaden delavec, kako bi moral postopati — je imel vladni zastopnik priliko, razpustiti shod po nadpolurnem brezuspešnem prizadevanju mirnega zborovanja.

Klerikalci so dosegli, kar so hoteli; ne tako liberalci.

Gotovo je prav tako obžalovati, da niso prišli liberalni do besede, da bi se nudila tako vsaj enkrat prilika — ki je redka dovolj — obračunati z njimi javno pred ljudstvom, kakor je po drugi strani najstrožje obsojati ne samo divjost in surovost klerikalnih, ampak tudi obnašanje liberalnih voditeljev samih. So mar svinjski hlapci poklicani, da vzdržujejo red na shodu? Druge stranke postavijo v ta namen svoje najzanesljivejše in najizbornejše moči, naši liberalni svoje — hlapce.

To mero prenesemo lahko na njih vse delovanje. Ker shodov nikdar ne prirejajo, tudi ne vedo, kako početi z razgrajati. Izjalovil se je njih drugi poskus po lastni krivdi. Kleri-

kanci imajo pri tem samo toliko zaslug, da so služili kot sredstvo, ki je pokazalo liberalni marazem tudi od te strani. Več naj si ne domisljajo!

Ker ne želimo nobeni stranki in nobenemu posamezniku, da se ga prevpije s kričanjem — kakor je delal svoj čas tudi „Slovenski Narod“ proti nam — ampak se mora vsakogar dostojno poslušati, smo na stališču, da morajo dati liberalnim priliko drugi — ako si tega niso znali izvojevati sami — do javne besede. Proti njim je treba nastopiti z argumenti, z dokazi; kdor kriči, je sam zase v velikem strahu.

Javen ljudski shod. Ker sta se ponesrečila že dva shoda, kjer bi povedali svoje stališče slovenski liberalci glede volilne reforme z ozirom na Slovence, so sklicali slovenski socialisti javen ljudski shod, kakor je razvideti iz sledečega pisma, ki smo ga prejeli:

Slavno uredništvo! Izvrševalni odbor jugoslovanske socialne demokracije je sklenil v svoji sinočni seji, da skliče v nedeljo dne 29. julija 1906 ob 10. uri dopoldne na vrt Hafnerjeve pivarne v Ljubljani ljudski shod z dnevnim redom: Volilna reforma in Slovenci. Na shodu je zaja m č en a beseda vsakomur. Gosp. dr. Tavčar in dr. Triller bosta povabljeni na shod pismeno in dobita besedo prva. Glede na politično situacijo na Slovenskem mi je odbor naročil, da naj naznanim ta sklep cenj. uredništvom „Naš List“, „Slov. Narod“ in „Slovenec“ v blagohotno porabo.

V Ljubljani, 21. julija 1906.

Z odličnim spoštovanjem tajnik jugoslovanske socialno-demokratske stranke.

Dr. Fran Novak, odvetnik v Ljubljani je na novo otvoril svojo odvetniško pisarno v Ljubljani v Dalmatinovih ulicah 15 (hotel Štrukelj). Dr. Novak je znan tudi našim čitateljem kot sotrudnik „Našega Lista“.

Slavnost 50letnice mašništva župnika Iv. Rozmana pri Št. Jakobski fari v Ljubljani je vrlo lepo vspela. Vsa župnija je bila v zelenju in zastavah, na predvečer slavnosti vsa okna razsvetljena. Pokazalo se je tega dne, da uživa gospod Rozman velike simpatije med vsemi sloji Ljubljane.

Gostilničar na juž. kolodvoru v Ljubljani nam je poslal, kakor smo poročali zadnjič, dolgo pismo, v katerem hoče opravičiti sebe in svoje natakaje vsled vsiljevanja nemščine, kar so ponovno že tudi drugi listi konstatirali. Mož je zdaj priobčil ono pismo v „Slov. Narodu“, ki sprejme seveda vse, kar mu prinese človek, samo da se da izrabiti na kakršenkoli način proti Našemu Listu. Slov. Narodu torej mirno odpustimo, da se je dal izrabljati kot sredstvo proti — Slovincem, ker je pri tem nekaj kron prislužil. Če ne z drugega stališča, vsaj s kramarskega se lahko zagovarja in mi stvar razumemo. Ali toliko bolj drzno in arogantno je, da hoče apelirati gospod Schrey na občinstvo,

ki naj ga pozna še vse izza Lloyda kot narodno zavednega. To je gola neistina. Znano je namreč, da je govoril bivši vrhni pri Lloyd, gospod Schrey, spontano le nemški, tudi s Slovenci, če so to trpeli! Znana pa je tudi Schreyeva arogantnost še iz tistega časa, ko je služboval pri Lloyd. Vse to smo hoteli zamolčati, ali če je gospod Schrey tako drzen, da hoče z napadi proti našemu R. B. iz Notranjske spraviti resnico s sveta, se potrpljenje tudi z naše strani neha. Kako pa je zadovoljno potujoče slovensko občinstvo z najemnikom restavracije na južnem kolodvoru v Ljubljani, kaže zopet notica iz Gorenjske. Hoče g. Schrey utajiti tudi to? — Ker smo si s Slov. Narodom, kolikor se tiče podjetništva, kolegi, mu iz srca privoščimo, da mu da gospod Schrey zopet kaj zaslužiti.

Nemščina — internacionalen jezik. Pretekli torek sem se odpeljal z južnega kolodvora. Po kupejih je ponujal natak kolodvorske restavracije pivo — seveda samo v nemškem jeziku. Opozoril sem ga, da v slovenskem mestu to ni na mestu. „Hier ist international!“ se je zadržal nad menoj. Sedaj vsaj vem, zakaj da se pri nas nemškutari! Slovenec je pohlevna duša in zato govori najraje internacionalen jezik — nemščino. Toliko še k nemškutarenju na južnem kolodvoru od strani kolodvorske restavracije. F. C. — a.

Če pobegne kak bolnik iz deželne blaznice, hitro pride vest po zaslugi znanega gospoda v slovenske dnevnike. Na blaznici je namreč dr. Robida in ta je liberalnim sinekuristom trn v peti. Kar bi se torej količkaj dalo izrabiti proti dr. Robidi, vse se vestno porabi. Končno nimamo nič proti temu, ker zna vendar koga zanimati i begun iz blaznice. Ali če so poročila o tem zavodu tako skrbna, menimo, da briga slovensko javnost še mnogo bolj kak samomor na opazovalnici umobolnih v ljubljanski bolnici, ali kak uboj umobolnega po strežajih! Zakaj pa se zamolče take stvari? Ker je ta opazovalnica pod vodstvom strica Bleiweisa? F. L. T.

Poziv! Dne 12. avgusta t. l. se odkrije ob 11. uri dopoldne v Postojni na glavnem trgu M. Vilharjev spomenik. K tej narodni slavnosti, katere spored se pravočasno v listih objavi, vabi podpisani odbor uljudno vsa narodna društva, čitalnice, telovadna društva, gasilna društva itd., da se slavnosti korporativno, če le mogoče z zastavami, ali vsaj po deputaciji vdeležje. Posebnih vabil odbor ne bode raspošiljal. Za slučaj, da se odzove vabilu zadostno število vdeležencev, priredita se posebna vlaka iz Ljubljane in Trsta. Da se more za vdeležnike vse potrebno preskrbeti, obrača se podpisani odbor do slavnih društev s prošnjo, da nam najkasneje do 5. avgusta t. l. sporoče, ali se udeležje slavnosti in vsaj približno s koliko člani.

V Postojni, dne 14. julija 1906. — Odbor za M. Vilharjev spomenik: Josip Lavrenčič, predsednik.

Otvoritev odvetniške pisarne

Dr. FRAN NOVAK

odvetnik v Ljubljani

dovoljuje si priobčiti, da je otvoril svojo odvetniško pisarno

v Ljubljani, Dalmatinove ulice št. 15

(v bližini justične palače).